

בעד ונגד „הריגה מתוך רחמים“

ראשי הרפואה, החוק והדת בישראל מחוים באזני סופרינו את דעתם על השאלה המסעירה את דעת הקהל ברחבי העולם

את החוק. בין שזה בידיעתו או ללא ידיעה של החולה, ושמים קץ ליסוריו על ידי ניתוח חיוני. אלה הם המקרים המכונים עתה בפי העולם „הריגה מתוך רחמנות“, וכמה מהם הובאו בפני בית הדין בפרט באמריקה.

6. האגודה למען ניתוח חיים של חסר התקנה איננה מצדיקה את הדרך הזאת של הריגה מתוך רחמנות, מכיון שדרך זו פתוחה לניצול לרעה.

7. לעומת זה מבקשת האגודה להביא לידי תקנון מעובד יפה ומאושר על ידי המדינה שבו מוגדרת יפה הפעולה הליגלית הזאת.

8. התקנון הזה עובד על ידי מומחי חיים, הן בשטח הרפואה והן בשדה החוק, והוגש לבית הלורדים.

ד"ר סנדר זוכה

בקשר עם זה כדאי לנו להתעכב על אותו משפט מפורסם באמריקה, שנערך לפני זמן מה, ואשר זכה לפרסום רב. המקרה של ד"ר סנדר, שזוכה על ידי בית הדין מחוסר הוכחות, הוא בעיקר אשר עורר את השאלה מחדש בעולם כולו. והנה פרשת ד"ר סנדר מנייראינג'ר, לנו, שעמד בצל הכסא החשמלי ויצא זכאי הודות לעורכי דין שלו.

באחד מימי דצמבר הקרים עמד ליד ממתה באבי בורווסו, אשה כבת

שך 14 השנים האחרונות התקדם המין האנושי עד כדי להעז להחליט בדברים אלה ביתר הבנה... אולם, כאמור, אין המגמה הזאת מודעה כל עיקר עם פרטי המקרה בתל-אביב, הכונה בהריגה מתוך רחמנות היא לניתוח פתיל החיים באותם המקרים, בהם עומד הסובל למות בלאו הכי, בעיקר כאשר שעותיו ספורות, וזה על מנת להקל עליו את יסוריו.

„אין מחלות בלתי-נרפאות“

מנהל בית החולים העירוני בתל-אביב, ד"ר אברמוביץ, שאלו פנינו כדי לשמוע את דעת רופא בעל שיעור קומה, התופס עמדה ציבורית ברפואה, הפריד מיד בדבריו הראשונים, בין אותה מגמה לבין המקרה בתל-אביב.

ד"ר אברמוביץ אמר: „אני שולל בכל תוקף ובמלא הכרתי כל הריגה מתוך רחמים, משום שאין אנו יודעים לעולם מהו מצב מיואש באמת. גם אם נסכים להקל על אדם בשעותיו האחרונות, אין אנו יודעים את הגבולות של השעות האחרונות, והדבר עלול להיות מנוצל לרעה. למחלות שאינן נרפאות כיום יכולה מחל להימצא תרופה, כפי רם הומצא הסולפא, הפניסילין והסטרפטומיצין היו מקרים, שאילו היתה לנו או הרשות האכזרית לפסוק בענין חיי אדם, היינו מסלקים מן העולם את שים חולים רבים מאד, שנשארו בחיים והבריאו. מלבד זה“ — הוסיף מנהל בית החולים — „סבור אנכי כי אין האדם רשאי להפסיק חיים בכלל, אפילו לא של פושע, דברים אלה, סיים את דבריו ד"ר אברמוביץ, „מכונים, כמוכרן, לסמכותם של רופאים לקבוע בענין זה, על רשות כזו שתינתן לכל אדם, קרוב או יריד, אין בכלל לדבר“.

הריגת רחמים: מעשה אנושי

ואמנם אין זאת גם כוונת האגודה הבריטית הנלחמת למען מתן היתר חוקי להריגה מתוך רחמים, — להרשות דבר כזה לכל המוכן לכך. הנה אשר מכריזה חברה זאת על מטרותיה:

1. „אנו רוצים לאשר את הרשות להריגה מתוך רחמנות (יותנייה) משום שאנשים רבים הסובלים ממחלות חריפות וכרוניות תוך כדי תהליך גטיסתם, אין בידי המדע הרפואי להקל על סבלם“;
2. „אף אחת מהתרופות החדשות להקלת הסבל אינה עולה בכבוש פעור לתה על מורפיום; ואפילו מורפיום, כשהוא ניתן באופן חפשי, מאבד מכוח השפעתו. אלו היתה לנו האפשרות לקצר את תהליך הגטיסה היינו איפוא מקצרים את יסוריו של הנוטה למות“;
3. אנשים רבים, הסובלים יסורים אלה, משתוקקים לזה (ואין להטיל ספק בדבר) שהמוות יגאל אותם מיסוריהם. אנו מאמינים כי אלו זכה ניתוק חיים מתוך רחמנות למעמד רשמי בחברה, היינו מסתגלים לרעיון זה כאל משהו טבעי ומכובד, ומספר האנשים שהיו מבקשים בעצמם גאולה זו מיסורים היה הולך ורב“;
4. „מספר מטוים של אנשים טובים לים בוחרים בעצמם בדרך זו בלאו הכי, ועוברים על ידי זה עבירה נגד החוק (הכוונה למאבדים את עצמם לדעת). לאור החוק הקיים כיום, מכתמים את שים אלה את שמם שלהם וגורמים בו שם לבני משפחותיהם. האגודה למען ניתוק חיים מתוך רחמים רואה בזה אי צדק רב הנגרם על ידי החברה לאי דם אומלל“.
5. יש מקרים בהם אנשים הנמצאים ליד ממתו של אדם גוסס, אינם יכולים לראות אותו מתפתל ביסוריו, ומתוך רגש הרחמנות נוטלים לידם הם

הרצח הכפול ברחוב בן יהודה בתל-אביב עורר גם אצלנו את הויכוח האקטיב על „הריגה מתוך רחמנות“, המתנהל עתה בעולם, ובייחוד באמריקה ובאנגליה. שאלה זו לא תמול שלשום עלתה — כבר למעלה מ-14 שנה דנים בכך הוגי דעות רבים, רופאים וסוציולוגים, וזה נוסף לצד התיאורטי-מוסרי של הבעיה, המוכר לאנושות מזה אלפי שנים (המחזה „הלהבה הקדושה“ של גלסוורת' ב„הבימה“ דן גם הוא בכך עיה זאת. לפני 14 שנה הוגשה לבית הלורדים באנגליה הצעה לליגליזציה של הריגה מתוך רחמנות, והיא נכשלה ברוב של 35 קולות נגד 14. לאחר שבו מן האחרון אירעו כמה מקרים של הריגה כזאת, והללו הגיעו לבתי המשפט, והד רב היה להם, גבר מחדש הוויכוח בחוגים המקורבים לדבר, ואותה חברה עצמה, אשר הגישה את ההצעה לבית הלורדים הבריטי, או, עומדת עתה לחדש את מאמציה מתוך הנחה כי במי

הכל ובאשר הוא אינו יודע את אשר נעשה איתו.

אנוכיות ודא רחמים

ובבואנו להבין לנפשו של האב הרוצח, אם ברצונו לרדת לסוף דעתו ונשמתו, עלינו לראות את הסיבה הזו כעומדת במרכז הפצע הגדול בחיי ד"ר קדיש. גם בחייה הנורמליים יותר, שהיו חזורים אליה מדי פעם (והיא מזה עשר שנים חולה) היתה האשה הצעירה חסרת אחריות למעשיה ולא ידעה את גבולות המוסר והמקובל בחברה... לא היה גבול לחרפתו של האב. השנים חלפו והלכו והאב לא ראה מוצא אחר. „מה יהיה כאשר אמות?“ הרחרר ודאי בנפשו לא פעם. ואם חייה של הבת הם שרשרת אחת של יסורים — חשב האב — הרי לקצר את היסורים, לחסוך כאב... אלא שכאן עשה את הטעות הפאטאלית, היא הנובעת מאורח מחשבה מקובל מאד בחברה כשאדם חושב על חייו של הזולת מבעד לאשנב רגשותיו הוא. למרים היה טוב בחיים, מכל מקום היא לא סבלה כאבים, ומשום כך גם — עם כל הכאב והרחמנות שסובבו את הפרשה — לא היה כאן אלא רצח קר, שמידת האנוכיות אשר בייסודו עולה על האלטרואיזם, „המטרה האנושית“ שהניעה את ד"ר קדיש למעשהו.

שוכבת על הרצפה בתו מרים, בת 25, שאותה הרג האיש 24 שעות לפני ששלח יד בנפשו. על פי הידיעות המתקבלות ממכריו ושכניו של האב-דם מסתבר, כי הבת לא היתה שפוייה בדעתה והתגוררה לעתים (בפרט בסוף השבוע) אצל אביה. מזה עשר שנים חלתה הבת, ולפרקים נמצאה בבית חולי רוח. ד"ר קדיש מת בבית החרוץ לים כמה שעות אחר כך, מבלי שתחזיר זור אליו הכרתו, ומבלי שהחוקרים יוכלו להוציא מפיו הודעה יותר מפרט. מתוך כל הנוסיות מתברר, כי הכל „הריגה מתוך רחמנות“. הגורל המרי, שהתאכזר לאדם האומלל איננו שוכח גם הפעם, בעצם התהוות הריגה ברחוב בן יהודה, להפגין מנה של לעג: הדבר קרה ביום העצמאות, והמונים צוהלים כבר בחוצות העיר, ובעוד שברירה אשר בקומה ב' הולכת ומתחוללת טרגדיה, רוקדים זוגות שכורים למחצה לצלילי גיז בבאר אשר בקומת הקרקע של אותו בית...

הסיבה האמתית: השפעה

ואולם הדרמה האנושית הזאת מכילה לה פרק חברתי כאוב, והוא אשר, למעשה, שימש גורם וסיבה ליאוש, שבקבוצתו בא הרצח. הבת היתה בלתי שפוייה בדעתה, אך האם זוהי סיבה מספקת כדי להרגה? האם היה נהוג כך ד"ר קדיש אלו חלתה בתו במחלה בלתי נרפאת אחרת? אפשר לומר בודאות, כי אלו חלתה מרים זו במחלת כרונית אחרת, מחלה בלתי נרפאת, שהיתה אף מקצרת את חייה לעומת מחלת רוח, בה אפשר לחיות שנים על שנים, לא היה מגיע האב האומלל לידי החלטה אכזרית זאת. הרי לפנינו אחד הפרקים הכאובים של החברה, באשר במסורת שלנו נתקבלה דעה אכזרית ומשונה כלפי חולה רוח, וזו המביאה בושה לבני המשפחה. ילד לא ירדוף אחר חולה שחפת או חולה סרטן, ולא תראו את ההשפלה הזאת של האדם בחוצות העיר כבמקרה חולה הרוח, המכונה בפי אנשים „משוגע“ — כינוי שיש בו יותר משום לעג מאשר תיאור מדויק.

היחס האכזרי הזה כלפי חולה רוח הוא אשר מביא קלון, בושה וכאב שלא יתואר לבני משפחת החולה (ול חולה עצמו, עת יבריא ויבין מה היה מעמדו בחברה אתמול). ובגלל כל המסיבות המיוחדות הללו נוצר בלבבות הקרובים לחולה רוח רגש רחמנות, שאין דוגמתו בכל מקרה אחר (גם לא במקרים רציניים יותר מבחינה רפואית מאשר מחלת רוח), כשלבנו נתון לאדם האומלל בשל השפלתו בעיני

זוכה בדין

קארול או פייט, שירתה כדור בראש אביה החולה, יצאה זכאית אחרי שבית הדין פסק ש„דעתה נטרפה עליה זמנית“.

ארבעים, רופאה הצעיר, ד"ר סנדר, אשר מזה חדשים קצרה ידו למעזור לה. האשה סבלה מסרטן, ועל פי כל הסימנים היתה במצב אשר בו אין ביכולת המדע הרפואי של היום לעזור לה. ד"ר סנדר ביקש מן האחות הראשית שתניש לו מורק של עשרים סמ"ק, אך האחות לא מצאה מורק בגודל זה ושי אלה את הרופא אם יספיק מורק בגודל של עשרה סמ"ק. „יתכן“, השיב הרופא, ואז הוזיק לחולה אורח לתוך הוריד. מספר רגעים אחר כך נפחה את נשמתה.

הדבר לא היה מעורר תשומת לב ולא היה עולה כלל על דעת האחות כי נעשה כאן מעשה לא כשר. אולם כעבור שבוע, כאשר בדק ד"ר סנדר את הכרטיסיה של החולים בבית החולים ונתקל בכרטיסיה של גברת בורווסו, הוציא את עטו ותיקן שם שורה אחת. במקום סיבת המוות שהיתה רשוי מה שם, כתב ד"ר סנדר: „המוות נגרם על ידי זריקת אורח“. משהרגיש בשינוי זה מנהל בית החולים, קרא לד"ר סנדר ושאלו לפרש הדבר, על כך השיב הרופא הצעיר: „כפי שכתוב כאן“, מנהל בית החולים העביר את האינפורמציה לתביעה הכללית וד"ר סנדר הורע עמד לדין.

